L-EWKARISTIJA: L-GĦAJN TAL-MINISTERI FIL-KOMUNITÀ MILL-ĠRAJJA TA' GĦEMMAWS

Fr Paul Sciberras

Ir-rakkont tad-Dixxipli ta' Għemmaws irridu ninkwadrawh tajjeb fl-aħħar kapitlu tal-Evanġelju ta' Luqa. Wara l-qawmien tiegħu, Ġesù jidher lin-nisa, li kienu marru ħdejn il-qabar biex jidilku l-ġisem tiegħu. Il-fwejjaħ jgħaqqdu din l-ewwel xena wara l-qawmien ma' dik ta' qabilha, dik dwar il-passjoni: in-nisa jitilqu lura lejn djarhom biex iħejju l-fwejjaħ

u l-mirra għad-difna tal-Imgħallem tagħhom, maqtul fuq is-salib (23, 56).

Id-dell u l-qrusa tal-passjoni donnhom itulu fil-qlub tad-dixxipli, saħansitra tal-Appostli, tal-Ħdax. In-nisa kienu sejrin jidilku lil Ġesù mejjet, u jħalluh mejjet fil-qabar. Meta jidhrulhom iż-żewġt irġiel libsin l-abjad (simbolu tas-sehem mill-qawmien), "mimlijin bil-biża, baxxew għajnejhom lejn l-art". L-anġli jsaħħulhom qalbhom li dan kollu, inkluż il-passjoni, kien skont il-pjan ta' Alla. U huma jmorru jagħtu l-aħbar lill-Ħdax, imma kliemhom jitqies bħala thewdin mill-appostli! Pietru qam u mar b'ġirja lejn il-qabar, "imma ma rax ħlief faxex, u raġa' lura d-dar mgħaġġeb". Forsi ppretenda li jara l-ġisem mejjet ta' Ġesù? Forsi ppretenda li se jara lil Ġesù ħaj, imma xorta waħda fil-qabar?

Huwa biss wara din ix-xena li Luqa jirrakkonta l-ġrajja tad-Dixxipli ta' Għemmaws. Għax ma rrakkuntahiex qabel? Ried jagħtiha bħala l-aħħar dehra qabel jidher lill-Ħdax u lil sħabhom miġbura flimkien biex jibgħathom ixandruh mad-dinja. Id-dehra lid-dixxipli (inklużi d-Dixxipli ta' Għemmaws) qabel il-missjoni hija mimlija kliem u espressjonijiet li jesprimu biża', qtigħ il-qalb, dubji ...

It-tqegħid ta' dan ir-rakkont fil-post preċiż fejn hu jiftħilna għajnejna, kif għamlet l-esperjenza liż-żewġ dixxipli ta' Għemmaws, għal dak li għandha tkun l-Ewkaristija għal kull wieħed u waħda minna. Jista' jkun li Luqa jagħti l-isem ta' wieħed biss miż-żewġ dixxipli għax l-anonimu kien il-mara ta' Kleofa (dik li tissemma fit-tradizzjoni ta' Ġwanni ħdejn is-salib ta' Ġesù: "kien hemm wieqfa ħdejn is-salib ta' Ġesù ommu, oħt ommu, *Marija ta' Kleofa*, u Marija ta' Magdala" (Ġw 19, 25), jew biex kull dixxiplu ta' Ġesù jista' jħossu dixxiplu fit-triq lejn Għemmaws. Hu x'inhu: ir-rakkont ta' Għemmaws, mill-mod kif inhu mqiegħed, għandu dan l-iskop – l-Ewkaristija li niċċelebraw ma tkunx Ewkaristija jekk ma tiftaħniex għall-missjoni. Kemm iż-żewġ dixxipli u kemm id-dixxipli l-oħra li Ġesù jibgħat ixandru ismu kullimkien, isiru missjunarji wara li Luqa jirrakkonta l-ġrajja tal-għarfien ta' Ġesù fil-Qsim tal-Ħobż.

Imma propjament x'jifhem Luqa bi "Qsim tal-Ħobż"? "Kif kienu għarfuh fil-qsim tal-ħobż" (Lq 24, 35)? Qsim tal-Ħobż hija espressjoni li sa mid-*Didakhè*, kitba dwar it-tagħlim tal-Appostli li aktarx inkitbet fl-istess żmien tal-Evanġelju ta' Ġwanni, fis-sena 100 w.K., saret tfisser l-Ewkaristija. Ninnutaw li l-espressjoni hija "Qsim" tal-Ħobż. L-espressjoni bil-Grieg, kif twieldet, hija *klásis ártou*, mhux *klásma ártou*, "qsim tal-ħobż" mhux "kisra ħobż". Id-differenza qiegħda fil-fatt li *klásis* tfisser proċess, azzjoni li għadha għaddejja, waqt li *klásma* tfisser xi ħaġa bħala riżultat ta' azzjoni. F'dal-każ: effett ta' azzjoni ta' qsim; hija biċċa, biċċa ħobż, kisra ħobż, li nieħu minn ħobża. Dak li tesprimi l-kelma *klásis*

hija li l-Ewkaristija hija proċess u azzjoni ta' qsim li jibqa' jseħħ, li jibqa' jsir. Il-Qsim tal-Ewkaristija ma jintemm qatt. Għax l-Ewkaristija hija Ġesù li jinqasam, jiċċarrat, il-ħin kollu, biex jingħata għall-bnedmin. Hemm għotja li titlob kollox minn min jingħata, titlob il-qsim, il-mewt, sal-aħħar, ta' Dak li jingħata għalina. Ġesù, li l-ħin kollu jingħata għall-bnedmin. X'jifhem b'Ewkaristija Luqa? Nistgħu ngħidu li din hija l-pedament tat-tliet aspetti li nieħdu għalina minn dan ir-rakkont:

1) l-Ewkaristija: għajn tal-Kelma ta' Alla;

2) l-Ewkaristija: għajn ta' djakonija;

3) l-Ewkaristija: għajn ta' komunjoni.

1) L-Ewkaristija: għajn tal-Kelma ta' Alla.

Kieku l-mistoqsija li għadhom jagħmlu xi wħud illum, għax għadhom ma fehmux x'inhi l-Quddiesa, "jekk nidħol il-quddiesa fl-Evanġelju tgħoddli?", issir lil Luqa, kien iwieġeb bla tlaqliq: l-Ewkaristija hija l-Kelma ta' Alla li tieħu l-ġisem ta' Kristu Ġesù nnifsu!

Il-Kostituzzjoni Dommatika dwar ir-Rivelazzjoni Divina tal-Konċilju Vatikan II, *Dei Verbum*, tqabbel u kważi tidentifika l-Kelma ta' Alla mxandra fil-Liturġija u l-Ġisem ta' Kristu Ġesù fl-Ewkaristija. *Dei Verbum* #21: "Il-Knisja dejjem tat qima lill-Iskrittura Mqaddsa kif tat lill-istess Ġisem tal-Mulej billi qatt ma naqset, l-aktar fil-Liturġija mqaddsa, li tieħu l-għejxien bil-ħobż tal-ħajja mill-mejda tal-kelma ta' Alla u tal-Ġisem ta' Kristu, u tagħtih lill-fidili."

"*Divinas Scripturas* ***sicut et*** *ipsum Corpus dominicum semper venerata est Ecclesia, cum, maxime in sacra Liturgia, non desinat* ***ex mensa*** *tam verbi Dei quam Corporis Christi panem vitae sumere atque fidelibus porrigere.*"

- "Kif" ("kif tat lill-istess Ġisem tal-Mulej") *sicut et* (fit-test bil-Latin) timplika paragun ta' żewġ elementi preċiżament l-istess.
- Il-Ħobż Ewkaristiku ma jissejjaħx *il-Ħobż tal-Preżenza* – bil-Lhudi *Léħem ħappanìm*", bħalma kien jissejjaħ il-ħobż fis-Santwarju/Tempju f'Eż 25, 30, imma bħala *Ħobż tal-Ħajja*, jiġifieri l-ħobż maqsum li "jingħata għalikom", li hu ħaj u li jagħti l-ħajja lil min jieklu, dak li hu maqsum fil-ġemgħa ta' dawk li jemmnu.
- Il-Knisja tieħu l-għejxien mill-*Mejda* kemm tal-Kelma ta' Alla u kemm mill-Ġisem ta' Kristu (*Ex mensa*, bil-Latin). Jekk id-*Dei Verbum* issejħilha l-mejda tal-Ġisem ta' Kristu, allura hija l-artal. Il-mejda tal-Kelma mhix imsejħa l-ambone jew il-pulptu jew il-leġiju, imma l-mejda/l-artal. Anke jekk l-ambone huwa grandjuż u rikk u stupend kif insibuh fil-bażiliċi Paljo-Kristjani. L-ambone, f'dawn il-bażiliċi, kont titla' għalih b'indana taraġ, li waqt li telgħin kienu

jkantaw tip ta' salmi jew innijiet imsejħa "Graduales", minn *gradus*, jiġifieri tarġa ... preċiżament "Salmi-tarag". L-idea ta' dawn il-Gradwali, *Graduales*, kienet biex juru lill-fidili nsara waqt il-Liturġija li l-ħajja nisranija hija ħajja axxetika, hija *axxeżi*, tlugħ, mixja għat-telgħa, li n-nisrani għandu jdawwalha permezz tal-Kelma ta' Alla! Le, mhux il-każ kif *Dei Verbum* issejjaħ l-"artal tal-Kelma"; mhux ambone. Huwa artal mhux taraġ tiela' ... imma mejda li fuqha *toqgħod*, li turi stabilità, li madwarha wieħed joqgħod bilqiegħda/jimtedd flimkien mal-familja li hija msejħa flimkien (*ekklesía*) biex taqsam il-Ħobż flimkien.

Oriġene minn Alessandrija, fl-Eġittu (185–*ca*. 254), u għalhekk Kristjan tad-Djaspora, meta l-Insara bdew jixterdu mad-dinja minn Ġerusalemm kien ħeġġeġ lill-insara:

"Inti li int imdorri tieħu sehem fil-misteri divini, meta tirċievi l-Ġisem tal-Mulej, ara b'liema kura tħares dak il-Ġisem, b'devozzjoni u ġieħ mistħoqq, biex ma tħallix li xi biċċa mill-offerta taqa' fl-art! Għax inti temmen – u sewwa tagħmel – li tkun ħati jekk xi biċċa minnu taqa' fl-art minħabba n-nuqqas ta' attenzjoni jew it-traskuraġni tiegħek. Imma jekk inti attent daqstant biex tħares il-Ġisem tiegħu – u hekk għandek tagħmel – kif taħseb li tkun inqas ħati tal-Ġisem ta' Kristu, jekk bit-traskuraġni tiegħek ma tagħtix każ jew tittraskura l-Kelma tiegħu?! (*In Exodum homilia* 13.2)

Luqa juża teknika partikluari biex juri kif l-Ewkaristija hija għajn tal-Kelma. Ir-rakkont jimmarkah bi kliem differenti li għandu x'jaqsam ma' ħafna tipi ta' tkellim.

F'v.14 – juża l-verb *jitħaddtu bejniethom* (bil-Grieg *ħomíloun*) dwar dak li kien ġara. Meta ħadna l-kelma "omelija" minn dan il-verb Grieg qisna rridu ngħidu li jekk ma jkunx Hu, Kristu Ġesù mqajjem mill-mewt, li jfissrilna l-Iskrittura, diskorsna, anke l-iktar

wieħed mirqum, ikun biss tpaċpiċ bejnietna. Jekk min jisma' l-omelija ma jkollux l-attitudni fih li qed jisma' lil Kristu Ġesù jfissirlu l-Kelma li tħabbritlu, allura se jisma' biss tpaċpiċa. Kultant naħsbu li għax inżejnu diskorsna b'tant modi u nwarrbu s-simbolu tal-ambone u tas-sinjali u s-simboli tal-Liturġija, naħsbu li se nagħtu iżjed qawwa lill-Kelma ta' Alla. Inkunu ninsew li l-Kelma ta' Alla mħabbra waqt il-Liturġija għandha diġà minnha nfisha karattru sagramentali.

Fil-v.17 – il-verb *tgħidu bejnietkom* (bil-Grieg *antibállete*) huwa verb meħud mid-diskors, mill-*jargon*, tal-boxing fil-ġinnasji jew l-areni: tagħti daqqa u tfendi oħra; tagħti u taqla'. Meta ma jkunx Kristu Ġesù li qiegħed ifisser l-Iskrittura fil-ġrajja u l-esperjenza ħajja tal-persuna tiegħu nnifsu, allura nagħtu fil-vojt!

V.27 – issa huwa Ġesù nnifsu li "beda minn Mosè u l-Profeti kollha (jiġifieri, l-Iskrittura kollha) *jfissrilhom* (*diermēneusen* bil-Grieg) kull ma kien hemm fl-Iskrittura fuqu. Jekk mhux hu, jkun hemm tpaċpiċ, "boxing" fil-vojt; huwa hu li jista' jfisser il-Kelma ta' Alla.

Fil-v.32 – "Ma kinitx imkebbsa qalbna ġewwa fina huwa u jkellimna fit-triq u jfissrilna l-Iskrittura? (il-Grieg *diēnoigen hēmìn tas grafàs*, letteralment ifisser jiftħilna l-kitbiet)." Bħalma jsir qabel it-tħejjija tal-offerti fuq l-artal: id-djaknu jew is-saċerdot jiftaħ il-korporal! Jispjega, ineħħi l-pjiegi tal-korporal, bħalma Ġesù jispjega l-Iskrittura lid-dixxipli. Imma issa huwa rxoxt, u jista' jagħmel dan issa li huwa rxoxt għax diġà kien fetaħ lilu nnifsu fuq is-salib, biex jaqsmilna l-Ħobż ta' Ġismu nnifsu u jagħtihulna, issa ħaj għal dejjem.

L-Ewkaristija: għajn tal-Kelma ta' Alla. Ma nistaqsux iktar jekk nidħlu fl-Evanġelju tgħoddx il-quddiesa! San Ġwann Eudes (li l-festa tiegħu nagħmluha mal-Knisja kollha fl-20 ta' Awwissu) kien jgħid li għal kull quddiesa trid 3 eternitajiet: eternità biex tħejji għaliha, eternità biex tiċċelebraha, eternità oħra biex tirringrazzja lil Alla għaliha!

2) L-Ewkaristija: għajn għall-qadi, għajn ta' djakonija.

Esdra u Neħemija f'Neħ 8, 10: wara li jsibu r-Romblu tal-Liġi u jaqrawha u jfissruha lill-poplu, u l-poplu jibki bil-ferħ, jintbagħtu d-dar biex jaqsmu mal-oħrajn dak li rċevew. Għedna fil-bidu li l-Ewkaristija ma tkunx Ewkaristija veru jekk ma tagħtiniex missjoni. Għax Ġesù dak li għamel fl-Ewkaristija: kien qaddej (mhux seftur), billi għamel għad-dispożizzjoni tagħna lilu nnifsu.

Id-djakonija tinħass bħala tema rikorrenti fir-rakkont ta' Għemmaws:

- iservihom billi jfissrilhom l-Iskrittura;
- jilqgħuh għandhom;
- hu jservihom il-Ħobż (ninnutaw li f'dan ir-rakkont ukoll għandna l-verbi li nsibu dejjem kulfejn hemm xi rakkont li huwa simbolu jew referenza għall-Ewkaristija: ħa, bierek, qasam u ta)

Issa San Pawl (li aktarx kien wara l-komunità ta' Luqa bħala tradizzjoni ta' tagħlim) iqis djakoniji l-ministeri kollha. Fil-Grieg *diakonía* hija servizz impenjattiv ħafna, servizz nobbli … tant li fl-Atti jindika s-servizz ta' dawk li huma magħrufa bħala s-seba' djakni!

Dan ifisser li Luqa (li kiteb ukoll l-Atti) ma jeskludix minn dawn id-*djakoniji* l-ħafna ministeri msemmija fit-Testment il-Ġdid (Ef 4,11-12 – "Ta lil xi wħud li jkunu appostli, lil xi wħud profeti, lil xi wħud evanġelisti, lil xi wħud rgħajja u mgħallmin: Hekk jitrawmu l-qaddisin għax-*xogħol tal-ħidma* [bil-Grieg *érgon diakonías*] tagħhom għall-bini tal-Ġisem ta' Kristu"; 2Kor 5,18 – "Kollox ġej minn Alla li ħabbibna miegħu nnifsu permezz ta' Kristu u tana l-ministeru [bil-Grieg *tēn diakonían tēs katallagēs*] ta' din il-ħbiberija tal-bnedmin ma' Alla")!

Għalhekk fil-kliem tal-Konsagrazzjoni, il-kliem fuq l-inbid (id-Demm tiegħi li jixxerred għalikom) jintemm bil-missjoni: "Agħmlu dan b'tifkira tiegħi". Ġesù ried jgħid lil kull nisrani li jieħu sehem fl-Ewkaristija, li ħajtu trid tkun għotja sal-aħħar f'servizz/f'missjoni lill-oħrajn.

U għalhekk fi tmiem il-quddiesa, is-saċerdot jibgħat lill-ġemgħa mhux b'xi "il-ġurnata t-tajba"; jew "l-ikla t-tajba", jew "il-lejl it-tajjeb" imma b'"morru fil-paċi ta' Kristu". U l-paċi, ix-*xalòm* Biblika hija minnha nnifisha missjoni mogħtija lill-bnedmin biex jagħmlu mill-bnedmin l-oħra bnedmin sħaħ.

3) L-Ewkaristija: għajn ta' komunjoni

Iż-żewġ dixxipli ħarġu u tbiegħdu mill-komunjoni li toffri l-komunità. Imma meta Ġesù Rxoxt fissrilhom kif il-ħajja tiegħu kollha kienet twettiq sħiħ tal-pjan ta' Alla (imfisser minn "Mosè u l-Profeti"), u għarfuh fl-Ikla tal-Komunjoni, imbagħad reġgħu lura proprju minn fejn telqu, lejn il-komunità. U saru wkoll evanġelizzaturi ta' dik il-komunità, bix-xhieda li taw. Dak li qalu ż-żewġ dixxipli u dak li qalulhom l-Appostli huwa tħaddim ta' komunjoni, u fil-bażi tal-fidi li tgħaqqad il-komunità.

Ninnutaw ukoll li hekk kif iż-żewġ dixxipli għarfu lil Ġesù fil-Qsim tal-Ħobż, stqarrew: "Ma kinitx taħraqna qalbna huwa u jispjegalna l-Iskrittura?" Riedu jgħidu: "Kien imissna ħarqitna waqt li kien jispjegalna". Mimlija bil-ferħ tal-Evanġelju f'qalbhom, kontra d-diqa ta' qalb li kellhom meta telqu minn Ġerusalemm lejn Għemmaws, reġgħu lura lejn il-komunità. Ifisser ukoll li Ewkaristija u l-Kelma ma jistgħux jgħaddu mingħajr xulxin.

Dan kollu jfisser li l-Ewkaristija hija għajn għall-ministeri fil-komunità għax huma ministeri bbażati fuq il-Kelma ... dik imfissra u mwettqa minn Ġesù Kristu mqajjem mill-mewt, li jingħaraf fil-Qsim tal-Ħobż. Inħabirku biex isseħħ il-profezija ta' Amos: "Għad jiġi żmien, jgħid il-Mulej Alla, meta nibgħat ġuħ fuq l-art; mhux ġuħ għall-ħobż, jew għatx għall-ilma, imma għas-smigħ tal-kelma ta' Alla" (8, 11)